VOORTAAN WEER DE NAAM SPHAERIIDAE IN PLAATS VAN PISIDIIDAE

door

J.G.J. Kuiper

De familienaam Sphaeriidae komt zowel in de entomologie (Erichson 1845) als in de malacologie (Jeffreys 1862) voor. Het is dus een geval van homonymie in de zin van de Internationale Regels voor Zoölogische Nomenclatuur (hoofdstuk XII), de zgn. Code. Strikt genomen heeft de kevernaam prioriteit en zou de molluskennaam plaats moeten maken voor een ouder synoniem, in elk geval een andere naam.

In 1969 wees A.H. Clarke de Internationale Commissie voor Zoölogische Nomenclatuur, hieronder kortweg de Commissie genoemd, op de verwarrende situatie en verzocht hij haar, terzake een bindende uitspraak te willen doen. Clarke zelf stelde voor, de molluskennaam te handhaven en de

insectennaam voortaan met één i te schrijven: Sphaeridae (Bull. zool. Nom. 26: 235-237). Tegen dit voorstel rezen echter bezwaren, zowel van praktische als etymologische en nomenclatorische aard. Van enkele kanten werden nieuwe voorstellen ingediend, als gevolg waarvan het probleem ingewikkelder werd dan het aanvankelijk leek. Het duurde dan ook vijftien jaar voordat de Commissie zich voldoende gedocumenteerd achtte om een beslissing te kunnen nemen. Het zou ons te ver voeren, hier gedetailleerd op de polemiek in te gaan. Hoofdzaak is m.i., dat de Commissie het beginsel van nomenclatorische stabiliteit, zoals geformuleerd in de preambule van de Code, heeft laten prevaleren ten opzichte van de z.g. prioriteitswet. De beslissing viel uit ten voordele van de molluskennaam Sphaeriidae. In Opinion 1331 (Bull. zool. Nom. 42:230, 1985) werd Sphaeriidae Jeffreys, 1862, op de Officiële Lijst van Familienamen in de Zoölogische Nomenclatuur geplaatst, met Sphaerium Scopoli, 1777, als type-genus. De insectenfamilie kreeg de naam Microsporidae Reichardt, 1876.

Het nomenclatorische probleem is hiermede dus opgelost. Maar intussen waren sommige auteurs, waaronder de ondergetekende, ter omzeiling van de homonymie, de oudere naam Pisidiidae Gray, 1857, gaan gebruiken in plaats van Sphaeriidae. Ik zelf deed dit in 1965, dus lang voordat het probleem bij de Commissie aanhangig gemaakt was, en wel in mijn redactionele bijdrage tot het boek van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie, getiteld 'Zoetwatermollusken van Nederland', door Janssen & De Vogel. Dit leek toen gerechtvaardigd, omdat de naam Pisidiidae reeds veel eerder door de Commissie op de Officiële Lijst geplaatst was. Wat mij echter indertijd ontgaan was, is, dat de Commissie aan het gebruik van de naam Pisidiidae de beperkende bepaling verbonden had, dat deze alleen geldig is in het taxonomische geval, dat de genera Pisidium en Sphaerium als verschillende families beschouwd worden. Met andere woorden: auteurs die de Pisidium-soorten als een afzonderlijke familie (dus zonder de genera Sphaerium en Musculium) opvatten, staat het vrij de familienaam Pisidiidae te blijven gebruiken. Aangezien ik echter persoonlijk van mening ben, dat de genera Sphaerium, Musculium en Pisidium als één familie-taxon opgevat moeten worden, ligt, althans voor mij, het gebruik van de naam Sphaeriidae voor de hand.